

REDACTIONEEL

Mirjam van Veen

In 1975 schreef Dirk Visser een kort en bondig 'Redactioneel' voor de *Doopsgezinde Bijdragen*: het was het eerste nummer in een 'nieuwe reeks' waarvan u nu het vijftigste nummer in handen houdt. Het nieuwe tijdschrift zou nadrukkelijk dienstbaar moeten zijn aan de gemeente en het gesprek met elkaar en met de traditie moeten stimuleren. Visser begroette de toenemende belangstelling voor de doperse theologie en hoopte dat de herontdekking van de doperse geschiedenis mensen zou helpen gestalte aan hun geloof te geven.

25 jaar later stond de dienst aan de gemeente nog altijd voorop. Sjouke Voolstra voerde in het jubileumnummer in 2000 een vurig pleidooi voor geschiedbeoefening als gemeenteopbouw. Hij beschouwde deze wijze van geschiedbeoefening als een wapen tegen een 'vage vrijzinnige en burgerlijke ideologie'. Hij zag een direct verband tussen de achteruitgang van de broederschap en het ontbreken van theologische identiteit. Aan dat laatste, een nieuwe theologische identiteit, zou bezinning op de geschiedenis een fundamentele bijdrage moeten leveren.

Tijden veranderen. Naast doopsgezinden hadden cultuurmennisten, anderskerkelijken en niet-kerkelijken hun weg naar de redactie gevonden en leverden zij een bijdrage aan de *Doopsgezinde Bijdragen*. De doelstelling om dienstbaar te zijn aan de gemeente en de broederschap werd statutair losgelaten en in plaats daarvan beoefende men geschiedenis voor een breed publiek. Ondertussen waren redactieleden, hoewel dat niet meer in de doelstelling stond, nog wel degelijk dienstbaar aan de gemeente door het houden van talloze lezingen, het geven van cursussen en natuurlijk door het schrijven van hun stukken.

De *Doopsgezinde Bijdragen* gingen meer en meer aandacht besteden aan cultuurgeschiedenis en de doopsgezinde theologie kwam minder sterk uit de verf. In 2011, toen dopers Nederland vierde dat er vijf eeuwen doopsgezinden in Nederland waren en de ADS 200 jaar bestond, constateerde Anna Voolstra dan ook dat het met de dienst aan de gemeente niet echt wilde vlotten. Dat gold ook voor de reflectie op de doopsgezinde identiteit. Pogingen om theologen van het seminarium te verleiden een stukje

te schrijven, hadden zelden succes. En, eerlijk is eerlijk, redactieleden keken primair naar mede-historici voor kopij. De waardering voor de kwaliteit die *DB* biedt en voor de bijdrage die *DB* levert aan de bestudering van de Nederlandse religie-geschiedenis is ondertussen groot. Ook in het internationale veld heeft *DB* een herkenbare plaats.

Het landschap waarin *Doopsgezinde Bijdragen* verschijnt, is de afgelopen 50 jaar ingrijpend veranderd. Het ledental van de broederschap is verder gekrompen en met name kleinere gemeentes vragen zich af of er voor hen nog een toekomst is. Het ledental van de Doopsgezind Historische Kring krimpt mee en daarmee ook het aantal abonnementen op de *Doopsgezinde Bijdragen*. Het aantal mensen waarop een beroep kan worden gedaan om een bijdrage te schrijven lijkt een kritische grens te bereiken. Toch voegen we hier bij een nieuwe uitgever weer een fraai 50e jaarboek toe aan de reeks en zijn de voorbereidingen voor nr. 51 in volle gang.

Seminarium en broederschap hebben besloten om van vredestheologie een soort 'identity-marker' te maken. Daarmee komt de bezinning op de doopsgezinde identiteit in een ander licht te staan. De identiteitsvraag is voor wie gelooft in deze vredestheologie immers deels al beantwoord. Historisch gezien is echter de vraag wel relevant hoe de zestiende-eeuwse weerloosheid zich verhoudt tot de moderne weigering dienst te nemen in een nationaal leger. Zijn die twee wel vergelijkbaar?

Een volgende ontwikkeling heeft te maken met de positie van het Nederlands aan universiteiten. In ijltempo heeft het Engels het Nederlands aan onze universiteiten verdrongen. Ook veel Nederlandstalige historische tijdschriften zijn overgeschakeld op het Engels en veel historici publiceren momenteel primair in die taal. Deze ontwikkeling heeft ook op het doopsgezind seminarium z'n weerslag gehad. De *Doopsgezinde Bijdragen* heeft altijd vastgehouden aan het Nederlands als voertaal. Het is natuurlijk zot om over Nederlandstalige bronnen uitsluitend in het Engels te publiceren. Bovendien wil *DB* een blad zijn voor professionals én geïnteresseerden.

Een laatste te noemen ontwikkeling, die enigszins haaks staat op de verengelsing van de academie, is de belangstelling voor herinneringscultuur en voor dynamisch erfgoed. Bij beide historische benaderingen is de vraag steeds hoe geschiedenis en erfgoed door groepen wordt gebruikt om identiteit te bevestigen en te creëren en hoe omgekeerd groepsidentiteit de blik op het verleden stuurt. Deze benadering is deels ingegeven door de wens de relevantie van geschiedenis aan te tonen. De bestudering van een herinneringscultuur helpt groepen om kritisch te kijken naar hun eigen omgang met die geschiedenis. Op doopsgezind erf is dan een belangrijke vraag wanneer de idee van een vredeskerk is ontstaan en wie dit idee hebben gepropageerd. Een andere vraag is dan hoe de idee vredeskerk te zijn de blik op de geschiedenis stuurt.

In jubileumnummers hebben schrijvers van het redactioneel ook een blik geworpen op de toekomst. Steeds is daarbij het punt actueel hoe de geschiedenis beter dienstbaar kan worden gemaakt aan de gemeente en aan het gesprek over doopsgezinde identiteit. Nieuwe benaderingen in de geschiedenis kunnen helpen de identiteitsvraag opnieuw te stellen en het gesprek aan te gaan over de manier waarop traditie wordt doorgegeven en over welk deel van de traditie doorgegeven zou moeten worden. De benadering vanuit de herinneringscultuur en het dynamisch erfgoed zijn al genoemd.

Een andere vraag zou kunnen zijn wat überhaupt de waarde van geschiedenis kan zijn. Daarmee verlaten we het doopsgezinde erf en begeven we ons op het bredere terrein van geschiedenis en theologie. Lange tijd gingen mensen ervan uit dat de geschiedenis lessen kon geven voor het heden. Mensen zagen continuïteit tussen heden en verleden en meenden dat de bestudering van het verleden kon helpen om te beslissen hoe te handelen. Die benadering is al lang losgelaten. We zijn ons bewust geworden van de kloof tussen heden en verleden, van toevalligheden in de geschiedenis, en van de problemen om het verleden te leren kennen. Maar daarmee dringen zich ook nieuwe vragen op. Heeft traditie autoriteit en gezag? Zijn er samenhangen in de geschiedenis zodat gebeurtenissen uit het verleden nog invloed hebben? En hoe wordt geschiedenis eigenlijk geschreven? Wat is precies de relatie tussen het historisch verhaal dat iemand schrijft en de feitelijke gebeurtenissen? Inmiddels zijn er boeken vol geschreven over deze vragen. Voor een kerk, die leeft van traditie en van bijbelse verhalen uit een ver verleden, zijn ze relevant. Maar in de theologie gebeurt met de vraag of gebeurtenissen uit het verleden samenhangen met gebeurtenissen in het heden en of het mogelijk is iets uit de geschiedenis te leren nagenoeg niets.

DB speelt op het grote veld van geschiedenis en theologie een kleine rol en gaat alle vragen over geschiedenis, traditie, heden en verleden niet oplossen. We kunnen aan dergelijke debatten wel een bijdrage leveren. Dat hebben we de afgelopen 50 jaar gedaan en dat blijven we doen. Met mooie artikelen, prikkelende bijdragen, lezingen in het land... Joop Lavooij staat in het interview waarin hij terugblikkt op de afgelopen decennia stil bij het spanningsveld tussen wetenschappers en liefhebbers, tussen toegankelijkheid van *DB* en academische standaarden. Naar mijn idee is het maar goed dat dat spanningsveld er is. Het helpt wetenschappers om stil te staan bij de relevantie van hun vak, en het kan gemeentes helpen om kritisch te kijken naar hun eigen omgang met de traditie om vervolgens de identiteitsvraag opnieuw te beantwoorden. Over een jaar of 25 mag iemand anders schrijven hoe dat opnieuw slechts ten dele gelukt is.

BIJZONDER DOPERS

